

Educatieve Voorziening AMC-VUmc
m.c.smienk@amc.uva.nl
s.m.meijer@amc.uva.nl

Boekenlijst dood en rouw 2010 - Primair Onderwijs

Samengesteld door Marijke Smienk en Saskia Meijer

Literatuurlijst ten behoeve van leraren en leerlingen die te maken krijgen met dood en rouw in de klas of op school. Deze lijst bevat leesboeken en informatieve boeken over dood en rouw. Wat de leesboeken betreft is er voornamelijk gekozen voor boeken die te maken hebben met het overlijden van een huisdier, een vriend, een vriendin, een klasgenoot, een broer of zus. Leesboeken over het overlijden van een ouder of grootouder zijn - om de lijst niet te uitgebreid te maken - vrijwel niet opgenomen. In de informatieve boeken en op de verschillende websites zijn voldoende leesboeken over de dood van ouders en grootouders te vinden. Bovendien is er een persoonlijke keus gemaakt met als criterium de bruikbaarheid van een boek in de klas of op school. De boeken zijn ingedeeld op leeftijd. Ook aanbevolen websites zijn opgenomen. De lijst beoogt niet volledig te zijn en zal regelmatig worden geactualiseerd. Enkele boeken zijn niet meer verkrijgbaar bij de boekwinkel, maar zijn wel te vinden in de openbare bibliotheek.

Leerlingen groep 1, 2, 3 en 4

Bruna, Dick

- **Lieve oma Pluis**

Mercis, Amsterdam, 1996, ISBN 90 564 7171 6

Nijntje heeft veel verdriet als oma is doodgegaan. Ze gaat mee naar de begrafenis en ze brengt plantjes naar het graf op een rustige plek in het bos. Eenvoudige tekeningen in kleur en tekst op rijm. Vanaf ca. 2 jaar.

Velthuis, Max

- **Kikker en het vogeltje**

Leopold, Amsterdam, 1995, ISBN 90 258 4754 4

Op een mooie dag in de herfst vindt kikker een dood vogeltje in het bos. "Kijk", zegt hij, "kapot, hij doet het niet meer". Haas heeft zoiets al eerder aan de hand gehad; het vogeltje moet begraven worden en er volgt een heel ritueel. Is ook verkrijgbaar op video. Vanaf ca. 4 jaar.

Verroen, Dolf en Erlbruch, Wolf

- **Een hemel voor beer**

Leopold, Amsterdam, 2003, ISBN 90 258 4087 6

Zomaar opeens, op een middag, gaat opa Beer dood. De moeder van Kleine Beer vertelt dat opa in de berenhemel is, waar alle beren gelukkig zijn. Daar wil Kleine Beer ook heen, hij gaat op zoek. De andere dieren willen hem niet helpen, maar beer vindt tenslotte zijn berenhemel op aarde, thuis bij zijn vader en moeder. Vanaf ca. 4 jaar.

Varley, Susan

- **Derk Das blijft altijd bij ons**

Lemniscaat, Rotterdam, 1984, ISBN 90 6069 552 6

Nadat Derk Das is gestorven, verwerken zijn vriendjes hun verdriet door herinneringen op te halen aan wat ze van hem hebben geleerd. Vanaf ca. 4 jaar.

Puttock, Simon en Bartlett, Alison

- **Een verhaal voor Rosa**

Uitgeverij Luister, Amsterdam, 2001, ISBN 90 74892 55 8

Een prachtig prentenboek over Rosa het nijlpaard en Jacob het aapje. Ze zijn dikke vrienden, maar als Rosa sterft, denkt Jacob dat hij nooit meer zal kunnen lachen.

Samen met Lea, de kameleon, treurt hij om Rosa en heel langzaam voelen ze zich iets beter. Een verhaal over vriendschap, dood, verdriet en troost.

Vanaf ca. 4 jaar.

Beuscher, Armin en Haas, Cornelia

- **Over de grote rivier**

Van Goor, Amsterdam, 2003, ISBN 90 00 03495 7

Haas neemt afscheid van Wasbeer, omdat hij helemaal alleen de grote rivier over gaat steken. Hij zal niet terugkomen. Als Haas vertrokken is, vertelt Wasbeer aan zijn dierenvrienden dat Haas voor altijd weg is. Ze halen herinneringen aan Haas op en maken samen muziek. Vanaf ca. 4 jaar.

McCardie, Amanda

- **Het kikkerballet**

Zirkoon, 1996, ISBN 90 6177 691 0

Prentenboek met warme illustraties. Tijdens de midzomernacht wordt een oude kikker door de andere kikkers verrast met een balletvoorstelling. De kleine gespikkelde kikker is bang dat de oude kikker dood gaat. Als de kikkers merken dat het de laatste nacht van de oude kikker is, gaan ze dicht om hem heen zitten. Na het overlijden is er verdriet, maar blijven de mooie herinneringen. Vanaf ca. 5 jaar.

Hagen. H. en Geelen. H.

- **Stilte a.u.b. ik denk aan de kip**

Van Goor/De Boekerij BV, Amsterdam, 1995, ISBN 90 00 03046 3

Onno Ebbe zit op het bankje onder de kastanje. "Ik kan niet slapen", fluistert hij. "Ik wil kip, ik wil haar terug". "Ik ook", zucht de haan. "Ik verlang zo naar kip, maar ze is er niet meer". "Sst", zegt kraai, "Niet praten. Ik had net een droom van een ei aan een touw...." En dan gaat Onno Ebbe op reis. Kip achterna. Vanaf ca. 5 jaar.

Somers, Patrik

- **Sterrenkind**

Christofoor, Zeist, 2000, ISBN 90 6238 664 4

Tineke uit groep 3 mag in de kring vertellen over haar broertje van 2, die in de zomervakantie is gestorven. Er ontstaat een kringgesprek over doodgaan, cremieren, de hemel. Tineke stelt zich voor dat haar broertje een sterrenkind is geworden. Vanaf ca. 5 jaar.

Breebaart, Piet en Joeri

- **Als je dood bent, word je dan nooit meer beter?**

Lemniscaat, Rotterdam, 1998, ISBN 90 6069 873 8

Joep, het kleine broertje van konijntje Fred, wordt ziek en gaat dood. Hij wordt op een open plek in het bos begraven. Fred is verdrietig en ook boos. Hij kan geen plezier meer in iets hebben. Gelukkig gaat het, door de hulp van vrienden, steeds een beetje beter met Fred. Vanaf ca. 5 jaar.

Demyttenaere, Bart

- **Een ster voor Amber**

Averbode, 2002, ISBN 90 317 1734 7

Amber heeft kanker. De dokters proberen haar beter te maken, maar de kanker is sterker. Amber weet dat ze zal gaan sterven. Haar vriendje Robbe heeft het hier heel moeilijk mee, maar komt bijna dagelijks op bezoek. Als Amber hem vertelt dat ze na haar dood haar naam geeft aan een ster, geeft hem dat na het overlijden van Amber een beetje troost.

Achter in het boek wordt goede informatie gegeven hoe om te gaan met kinderen die met de dood worden geconfronteerd. Vanaf ca. 5 jaar.

Joan Daams

- **Sterretje aan de hemel**

Free Musketeers, 2005, ISBN 90 8539 150 4

Boekje met korte, directe teksten en mooie illustraties over een kleuter, die haar broertje verliest. Geschikt als praat - en voorleesboek in de klas. Vanaf ca. 5 jaar.

Marit Kaldhol, Wenche Oyen

- **Vaarwel Rune**

Altamira, 1994, ISBN 90 6963 014 1

Rune en Elsa zijn vriendjes, later gaan ze trouwen. Maar dan krijgt Rune een ongeluk bij het spelen met zijn bootje en hij verdrinkt. Elsa is heel verdrietig als ze hoort dat ze Rune nooit meer zal zien. Moeder vertelt dat, als ze aan Rune denkt, ze hem altijd in gedachten kan blijven zien. Vanaf ca. 6 jaar.

Viorst, Judith

- **Dat is heel wat voor een kat, vind je niet?**

Gottmer, Haarlem, 2002, ISBN 9789025741136

Over het begraven van een geliefde poes en de verdrietige gevoelens die daarbij voorkomen. Het jongetje bedenkt 10 fijne dingen die hij zich nog van de kat herinnert. Vanaf ca. 6 jaar.

Smits, Heidi, met tekeningen van The Tjong Khing

- **Dag Daan**

Malmberg, Den Bosch, 1997, ISBN 90 208 3486 X, AVI 1, Sleuteltjesserie

Eef en Sofie zien Koen op het schoolplein. Hij huilt. Juf komt erbij en Koen vertelt dat Daan is overreden door een bus. Koen was erbij. Daan is dood. De kinderen gaan samen met juf afscheid nemen van Daan. Vanaf ca. 6 jaar.

Ommen, Sylvia van

- **Drop**

Lemniscaat, Rotterdam, 2002, ISBN 90 5637 472 9

Haas Joris en kat Oscar spreken af in het park; de een neemt drop mee en de ander koffie. Al pratend vragen zij zich af of er een hemel is, of ze elkaar dan nog kennen en of daar drop is. Filosofisch getint prentenboek met eenvoudige tekeningen in zwart-wit. Vanaf ca. 6 jaar.

Leerlingen groep 5, 6, 7 en 8

Lee, Virginia

- **Vlinder voor Marianne**

Lemniscaat, Rotterdam, 1999, ISBN 90 6069 201 2

Marianne is zo ziek, dat de dokters haar niet meer beter kunnen maken. Ze heeft een hartkwaal. Ze ligt de hele dag in bed, maar haar broertjes en zusjes komen regelmatig bij haar. Haar jongste broertje Mark-Olivier heeft haar een pot met een rups gegeven. Die staat naast haar bed. De rups wordt een cocon. Langzamerhand gaat het slechter met Marianne. Het hele gezin is erbij als Marianne sterft. Op dat moment komt er een prachtige, witte vlinder uit de cocon. De tekening die Mark-Olivier maakt van de vlinder, helpt iedereen bij het verwerken van hun verdriet. Vanaf ca. 8 jaar.

Dreesen, Jaak

- **Slaap als een roos**

Averbode, 2002, ISBN90 317 1909 9

Rozeke heeft vaak hoofdpijn. In het ziekenhuis wordt ontdekt, dat ze een hersentumor heeft. Ze wordt geopereerd, wordt bestraald en krijgt chemotherapie, een zware behandeling. Haar lievelingsboeken "Ronja, de roversdochter" en "De gebroeders Leeuwenhart" geven troost, vooral als duidelijk wordt dat Rozeke niet meer beter kan worden. Vanaf ca. 8 jaar.

Vandewoude, Katrien

- **De schoentjes van Noor**

Clavis, 2002, ISBN 9044803166

Marthe heeft een oudere zus Noor. Noor zit op balletles en heeft mooie, roze dansschoentjes. Marthe wil ook wel zulke schoentjes. Als Noor een been zou breken, denkt Marthe, dan mag zij de mooie schoentjes dragen. Vlak daarna krijgt Noor echt een ongeluk en sterft. Naast het grote verdriet over de dood van Noor, wenst Marthe dat ze die gedachte over de schoentjes nooit had gehad. Is het haar schuld, dat Noor dood is? Ze durft het niet aan papa en mama te vertellen, omdat die al zo veel verdriet hebben. Gelukkig kan ze er wel over praten met haar lieve tante Stien. Vanaf ca. 8 jaar.

Michael Rosen met illustraties van Quentin Blake

- **Verdriet**

Uitgeverij Hillen BV, 2004, ISBN 90 76766932

Een mooi boek over het verdriet van een vader na het overlijden van zijn zoon. Geschikt om in een klas het onderwerp verdriet na overlijden te bespreken. Een troostrijk boek. Vanaf ca. 8 jaar.

Fiddelaers-Jaspers, R.

- **Ik weet niet wat ik moet**

Ten Have, Kampen, 2005, ISBN 90 259 5574 6

Als iemand dood gaat om wie je veel geeft, heb je veel vragen. Wat is dood eigenlijk? Wat doen ze met iemand die dood is? Wat is cremen? In dit boekje wordt op een eerlijke, maar ook ontroerende manier antwoord gegeven op allerlei vragen rondom doodgaan. Achter in het boekje staat een verklarende woordenlijst. Ca. 8 -12 jaar.

Stalfelt, Pernilla

- **Het boek van de dood**

Hoogland & van Klaveren, 2000, ISBN 90 76347 06 9

Met veel tekeningen en korte teksten worden op een directe, humoristische en soms bizarre wijze allerlei zaken rondom de dood behandeld. Een beetje vreemd boek, dat bij sommige kinderen de juiste snaar kan raken. Vanaf ca. 8 jaar.

Bruce Sanders

- **Dood en sterven**

Uit de serie: Wat je moet weten over

Corona, 2005, ISBN 90 5566 132 5

In dit informatieve boek wordt in korte hoofdstukken openhartig gepraat over de dood. Wat gebeurt er als iemand gestorven is en welke gevoelens heb je daarbij? Vanaf ca. 8 jaar.

Biegel, Paul

- **Het sleutelkruid**

Uitgeverij Holland, Haarlem, 1964, ISBN 90 25108490

Het hart van de oeroude koning Mansolein dreigt het te begeven. De wonderdokter wordt erbij geroepen en schrijft sleutelkruid voor. Dit is te vinden voorbij de wouden, door de moerassen, achter de bergen. Zoveel tijd heeft de koning niet meer. Er is wel een noodoplossing: iedere dag moet aan de koning een spannend verhaal worden verteld om zijn hart weer eens flink te doen kloppen. Vanaf ca. 8 jaar.

Lindgren, Astrid

- **De gebroeders Leeuwenhart**

Ploegsma, Amsterdam, 1983, ISBN 90 216 1592 4

Een avonturenverhaal over twee broers die na hun dood in het land Nangijala komen. Zij trekken als de gebroeders Leeuwenhart ten strijde tegen de boze heerser die het land in zijn macht houdt. Het verhaal begint droevig, dan wordt het doodgrijselijk, maar het is erg mooi en eigenlijk ook wel vrolijk. Vanaf ca. 9 jaar.

Vriens, J.

- **Achtste groepers huilen niet**

Van Holkema & Warendorf, Houten, 2000, ISBN 90 269 9227 0

In groep 8 wordt Akkie ziek, ze heeft leukemie. Ze moet regelmatig naar het ziekenhuis. De klas leeft heel erg met Akkie mee. Iedereen hoopt dat ze beter wordt, maar aan het eind van het schooljaar overlijdt Akkie. Vanaf ca. 9 jaar.

Nicholls, Sally

- **Als je dit leest, ben ik dood**

De Fontein, Baarn, 2008, ISBN 978 90 261 23 603

Sam is elf jaar en weet dat hij dood zal gaan nu de leukemie voor de tweede keer is teruggekomen. Als zijn thuisleerkracht hem een schrijfofdracht geeft, begint hij aan een boek over zichzelf. Het wordt geen zielig boek. Sam is dol op lijstjes en - samen met zijn vriend Felix - maakt hij een wensenlijst van dingen die hij nog wil doen. Hij gaat ook op onderzoek uit om de antwoorden te vinden op vragen waar niemand antwoord op geeft, zoals "Doet sterven pijn", "Hoe weet je dat je bent gestorven". Het lukt Sam om samen met Felix en later samen met zijn vader al zijn wensen te vervullen. Een ontroerend en meeslepend boek. Vanaf ca. 10 jaar.

Jaak Dreessen

- **De zeven hemdjes van Veronika**

Averbode, Apeldoorn, 1994, 90 317 1029 6

Als Veronika geboren wordt, hebben haar ouders nog steeds verdriet om de dood van hun oudste dochter. Daarom heeft Veronika het koud van binnen en trekt de vroedvrouw haar zeven hemdjes aan. Veronika geniet van het leven en de ouders genieten van Veronika. Het verdriet om hun gestorven dochter wordt minder en Veronika heeft steeds minder hemdjes nodig. Tot slot kan ze toe met 1 hemdje, de kou van binnen is verdwenen. Een blij boek. Vanaf ca. 10 jaar.

Pelgrom, Els en Tjong-Khing Thé

- **Kleine Sofie en Lange Wapper**

Querido, Amsterdam, 2001, ISBN 90 214 7953 2

Kleine Sofie wil graag alles weten wat er op de wereld en daarbuiten is. Maar omdat ze ziek is, ligt ze al heel lang in haar bed. Op de avond voor haar dood wordt er in Sofies poppentheatertje een toneelstuk opgevoerd, waarin ze zelf meespeelt. Samen met de kater Terror, de lappenpop Lange Wapper en meneer Beertje beleeft Sofie de spannendste en mooiste avonturen. Na afloop is Sofie gelukkig en tevreden, want nu weet ze wat er in het leven te koop is. Ze overlijdt heel rustig op haar eigen kamertje. Vanaf ca. 10 jaar.

Slingenberg, Ben

- **Een e-mail van Lumie**

Callenbach, Kampen, 2001, ISBN 90 266 1080 7

Eefje zit in groep 8 van de basisschool. Op een dag hoort de klas dat hun klasgenootje Lumie kanker heeft. Iedereen is erg geschrokken. Samen willen ze Lumie betrekken bij alles wat er in de klas gebeurt. Eefje en Peter (wiens broer vorig jaar overleden is) gaan vaak bij haar op bezoek. Als Lumie in het ziekenhuis ligt, stuurt ze elke dag een e-mail naar de de kinderen in de klas. Met een webcam kunnen ze elkaar ook zien. Samen werken ze aan het Anne Frank-project. Lumie schrijft verder waar Anne Frank gestopt is. Ze wordt steeds zieker, maar ze doet

mee met het afscheidsfeest van groep 8 en kan nog mee naar het Anne Frank-huis. Vlak voor de zomervakantie overlijdt ze. Vanaf ca. 10 jaar.

Biegel, Paul

- **Nachtverhaal**

Uitgeverij Holland, Haarlem, 1993, ISBN 90 251 0670 6

Een huiskabouter woont in het poppenhuis op zolder in het huis van de oude mevrouw. Op een avond staat er opeens een fee voor zijn deur, een kletsnatte fee met gescheurde vleugels. In de avonden die volgen, vertelt de fee haar verhaal. Ze woonde in het feeënrijk. Feeën zijn onsterfelijk, maar zij gaat op zoek naar het einde en de dood. Ze beleeft allerlei avonturen, maar de dood vindt ze niet. Die vindt ze pas op de avond als de oude mevrouw sterft. Dan beseft de fee dat de dood alleen voorbehouden is aan mensen en dieren. Ze aanvaardt dit en besluit bij de kabouter te blijven. Een boek vol spannende, mytische verhalen over de samenhang tussen leven en dood. Vanaf ca. 10 jaar.

Leraren

Fiddelaers- Jaspers, R.

- **Jong verlies**

Kok-Lyra, Kampen, 1998, ISBN 90 24294347

Basisonderwijs. Informatie over de achtergronden van rouwende kinderen en handvatten om deze kinderen op te vangen. Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan het stapsgewijs leren omgaan met de dood, hoe vertel je kinderen dat er een dierbare is overleden, hoe betrek je kinderen bij het afscheid, de wijze waarop verlies ingrijpt in het leven, de meest gestelde vragen, hoe rouwen kinderen en jongeren, gevoelens en het bieden van steun.

Abbeele, Claire v.d.

- **Nu jij er niet meer bent: rouwen met kinderen en tieners**

Lannoo, Tielt, 2001, ISBN 90 209 4585 8, met literatuurlijst

Een zeer uitgebreid (373 pagina's), maar goed bruikbaar boek als leidraad voor ouders, leerkrachten en ieder die te maken heeft met rouwende kinderen en tieners. Het boek geeft inzicht in de rouwreacties in de verschillende leeftijdsfasen. Geeft ook praktische suggesties voor rouwverwerking d.m.v. schilderen, knuffelbeesten, verhalen en sprookjes, poëzie, muziek, filosofie, religieuze overtuiging, meditatie.

Keirse, Manu

- **Kinderen helpen bij verlies: Een boek voor al wie van kinderen houdt**

Lannoo, Tielt, 2002, ISBN 90 209 5004 5

Dit is een boek voor ouders, leerkrachten, opvoeders, familieleden en hulpverleners. Het laat hen zien hoe ze kinderen en jongeren in verschillende leeftijdsfasen kunnen begeleiden in de confrontatie met dood en rouw, verlies, ernstige ziekte in de familie, zelfdoding.

Fiddelaers-Jaspers, R.

- **Mijn troostende ik; kwetsbaarheid én kracht van rouwende jongeren**

Uitgeverij Kok, Kampen, 2004, ISBN 90 435 0805 5

Het boek gaat over jongeren tussen de twaalf en de twintig jaar die een groot verlies hebben geleden. Centraal staat de vraag wat rouw voor jongeren betekent. Bedoeld als achtergrondinformatie voor ouders, docenten en hulpverleners. Daarnaast komen de jongeren zelf uitgebreid aan het woord om uit te leggen welke steun zij nodig hebben. Hoofdstuk 9 gaat over rouwende leerlingen en de rol van de school.

- **Afscheid voor altijd**

EPN, Houten, 1999, ISBN 90 11060490

Dit boek biedt scholen en individuele leerkrachten een kader bij de vragen die ze hebben in het omgaan met verdriet en rouw bij leerlingen. Het boek bevat ook werkvormen, voorleesverhalen, jeugdliteratuur en een handreiking voor het maken van een draaiboek.

Franck, Ed

- **Zie ik je nog eens terug?**

Querido, Amsterdam/Antwerpen, 2003, ISBN 90 45100630

Als Sara (8 jaar) de oude eigenaar van het speelgoedmuseum ontmoet, weet hij haar met allerlei speelgoed aan de praat te krijgen over het verdriet om het overlijden van haar kleine broertje. Sara voelt zich schuldig over de dood van haar broertje, omdat hij onder een bus gekomen is, terwijl zij op hem moest passen. Het boek beschrijft op een indringende en ontroerende wijze de boosheid en de onmacht van Sara. Het boek lijkt ons moeillijk leesbaar voor kinderen, omdat het gedrag van Sara pas aan het eind van het boek verklaard wordt. Om inzicht te krijgen in de gevoelens van een rouwend kind, raden we dit boek wel aan voor volwassenen.

Saint-Exupéry, Antoine de

- **De Kleine Prins**

Donker, Rotterdam, 2000, ISBN 90 6100 482 9

Sprookjesachtig verhaal over een piloot die bij een noodlanding in de woestijn een prinsje van een verre planeet ontmoet. De filosofische uitspraken van de Kleine Prins worden in sommige van bovenstaande boeken gebruikt als middel voor rouwverwerking.

Ven, Pauline van de

- **De ziel van Putter**, een fabel over de dood

Donker, Rotterdam, 2001, ISBN 90 6100 487 X

Een ontroerende, troostrijke fabel over de dood, voor volwassenen en oudere kinderen, gebaseerd op een scheppingsmythe van de Aboriginals.

De fabel bevat 3 levensbeschouwingen: de atheïstische van Kauw (Dood is dood en weg is weg), de christelijke van Varken (Je ziet hem niet, maar hij is er wel) en de agnostische van Gaai (Het is een Compleet Probleem, zonde van mijn tijd. Weg ermee). Het verhaal zelf is pantheïstisch. Mensen, dieren en planten staan op hetzelfde niveau en zijn onderdeel van een onpersoonlijke God die synoniem is met de natuur.

Fiddelaers-Jaspers, R. e.a.

- **Veelkleurig verdriet: afscheid nemen in verschillende culturen**

KPC groep, 2000, ISBN 90 67551260

In de begeleiding van kinderen kan het van belang zijn over informatie te beschikken hoe verschillende culturen met de dood omgaan. In het eerste gedeelte wordt aangegeven hoe kinderen van verschillende leeftijden met verlies en rouw omgaan. Vervolgens wordt aandacht besteed aan het begeleiden van ernstig zieke allochtone leerlingen. Uitvaart- en rouwrituelen van katholieken, protestanten, hindoestanen, joden, moslims, Chinezen, Surinaamse creolen en Surinaamse hindoestanen worden beschreven.

Pessireron, Sylvia

- **Rouwen in zeven Nederlandse culturen**

Seram Press, Utrecht, 1999, ISBN 90 80297852

Uitvaart- en rouwrituelen in de Antilliaanse, Chinese, Indonesische, Marokkaanse, Nederlandse, Surinaamse en Turkse cultuur.

Mönnik, de H.

- **Verlieskunde**

Elsevier/De Tijdstroom, 1999, ISBN 90 35221877

Uitgangspunt in de verlieskunde is dat mensen in staat zijn, maar ook gesteld moeten worden, om actief en bewust afscheid te nemen, op eigen wijze en in eigen tempo. Dit boek verwoordt de opgaven, waar een hulpverlener zich voor gesteld ziet en levert handvatten en technieken ter ondersteuning.

Allereerst worden de verschillende dimensies van verlies besproken, daarna komen verliesbegeleiding, rouwtherapie, personeelszorg en het ontstaan van het vak verlieskunde aan de orde. Het boek sluit af met een hoofdstuk waarin een overzicht wordt gegeven van twaalf specifieke begeleidingsmethoden.

Gedichten

Emmerik, Yvonne van

- **Als vlinders spreken konden**

Dabar-Luyten, Aalsmeer, 1997, ISBN 90 64163243

Gedichten en teksten voor kinderen en jongeren, met tips voor het gebruik van rituelen. In korte, eenvoudige teksten wordt rouw voor kinderen bespreekbaar gemaakt. Er wordt gezocht naar woorden verder dan de dood.

Fiddelaers-Jaspers, Riet

- **Waar ben je nu, zie jij me nog?**

In de Wolken, Heeze, 2000, ISBN 90 80477346

Verhalen en gedichten door en voor kinderen en jongeren, die te maken krijgen met het overlijden van een dierbare.

Aanbevolen websites

www.achterderegenboog.nl

Hier kan ook literatuur besteld worden, bijv:

Bij Docenten → Hulp en advies → Lespakketten kan o.a. informatie gevonden worden over “Het leven duurt een leven lang”, een werkboek van Annet Weijers en Petra Penning (2001) met veel praktische handvatten en lessuggesties bij de 4 verschillende rouwtaken.

www.in-de-wolken.nl

Hier is informatie over brochures te vinden (bijvoorbeeld: “Als iemand dood gaat”, 2006, “ De meest gestelde vragen over kinderen en de dood”, 2008) en over verdrietkoffers, bestemd voor instanties die met rouwende kinderen te maken krijgen. De koffers zijn vooral bedoeld wanneer er een overlijden heeft plaatsgevonden en minder als projectkoffer om het thema ‘dood’ te behandelen. Er zijn koffers voor kinderen van 3-8 jaar, van 8-12 jaar en van 12 jaar en ouder. De drie koffers kennen dezelfde basis die bestaat uit zes boeken en brochures, een lijst met tips, een lijst met adressen, verdrietbrieven, kindercondoleancekaarten en praatkaartjes. Verder wordt de koffer aangevuld met materiaal dat op een leeftijdscategorie gericht is.

www.wollewiet.nl

Op deze website is een rouwbegeleidingspakket voor kinderen van de basisschool te vinden. Het is ontwikkeld door Patricia Varwijk – Brandt en zij heeft er in 2008 een internationale prijs mee gewonnen.

www.yarden.nl

Onder vereniging → kinderen en de dood is informatie te vinden over de “Tranenkoffer” voor kinderen van 4 tot 12 jaar.

Onder vereniging → ik werk in het onderwijs, is informatie te vinden over een lespakket “ Hoe moet ik nou toch die klas/groep in?”

www.verliesverwerken.nl

www.rouwboeken.nl

Voor kinderen, jongeren, volwassenen, hulpverleners en het onderwijs.

www.kpcgroep.nl

Via thema calamiteiten → verdriet en rouw, o.a. lesideeën en draaiboeken bij ziekte en overlijden.

www.ziezon.nl , landelijk netwerk kind en ziekenhuis (bij ‘producten’ is een leskoffer ‘kind en rouw’ te bestellen).

www.leesplein.nl (zoek bij onderwerp dood).

www.vokk.nl

Hier zijn verschillende brochures te bestellen.

www.koesterkind.nl

Website van de VOKK bestemd voor ouders van kinderen in de palliatieve fase.

www.kinderrouw.nl met o.a. een checklist rouwprotocol voor scholen.

N.B.

De Educatieve Voorziening AMC-VUmc heeft ook boekenlijsten over:

- Dood en rouw – Voortgezet Onderwijs
- Kinderen met kanker – Primair Onderwijs
- Kinderen met kanker – Voortgezet Onderwijs
- Chronisch zieke kinderen

Deze boekenlijsten kunt u downloaden op www.ziezon.nl